

LÄHISUHDEVÄKIVALTAAN

PUUTTUMISEN

- Käsikirja ja malli

Lasten ja perheiden

kanssa työskenteleville

JUUPAJOELLA

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	3
2. MITÄ ON PARI- JA LÄHISUHDEVÄKIVALTA?	3
3. LAPSET PERHEVÄKIVALLAN KOHTEENA	4
3.1. Fyysisen pahoinpitelyn merkkejä.....	4
3.2. Passiivisen fyysisen väkivallan (laiminlyömisen) merkkejä.....	4
1.1. Henkisen väkivallan merkkejä.....	4
3.3. Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tunnusmerkkejä.....	5
4. AIKUINEN VÄKIVALLAN KOHTEENA	6
4.1. Aikuiseen kohdistuva väkivalta voi olla.....	6
4.2. Väkivalta aiheuttaa usein seuraavia reaktioita.....	6
5. MITÄ VOIN TEHDÄ ITSE?	7
1.2. Lapsen auttaminen.....	7
5.1. Uhrin auttaminen.....	7
5.2. Tekijän auttaminen.....	7
6. MITÄ LASTENSUOJELU TEKEE ?	7
7. MILLOIN JA MITEN TEHDÄ LASTENSUOJELUILMOITUS?	9
8. LÄHISUHDEVÄKIVALTAAN PUUTTUMISEN TOIMINTAMALLI	10
9. RIKOSPROSESSIN VAIHEET	12
9. EDUNVALVONTA JA LÄHESTYMISKIELTO	13
9.1. Lapsen edunvalvonta.....	13
9.2. Lähestymiskielto.....	13
10. MISTÄ TUKEA JA HOITOA VOI SAADA?	14
10.1. Lastensuojelulliset tukitoimet.....	14
10.2. Terveystieteiden tutkimuskeskus.....	14
10.3. Mielenterveystoimisto.....	15
10.4. Kasvatus- ja perheneuvola.....	15
10.5. Tays.....	15
10.5. Ensi- ja turvakoti.....	15
10.6. Seurakunnat.....	15
10.7. Valtakunnallisia palveluja.....	15
AIHEESEEN LIITTYVÄÄ KIRJALLISUUTTA JA TUTKIMUKSIA	16
LIITE: LASTENSUOJELUILMOITUS - LOMAKE	17

1. JOHDANTO

Lähisuhdeväkivallalla tarkoitetaan perheessä tai muissa sukulaisuus- ja tuttavuussuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa. Käsitteenä lähisuhdeväkivalta on laajempi kuin perhe- tai parisuhdeväkivalta. Muodoiltaan lähisuhdeväkivalta voi olla monenlaista, se voi olla fyysistä, seksuaalista, henkistä tai taloudellista. Tekijä voi olla puoliso, oma lapsi, lähisukulainen tai muu läheinen tuttava.

<http://www.ihmisoikeusliitto.fi/kirjoituskilpailu/teemat/lahisuhdevakivalta>

Vuonna 1998 suomalaisille naisille tehdyn kyselytutkimuksen perusteella on arvioitu, että lähes 17% kaikista alle 18-vuotiaista lapsista eli noin 190 000 lasta oli joutunut todistamaan äitiinsä kohdistunutta väkivaltaa. Näistä lapsista 10% oli itse joutunut väkivallan uhriksi. Vuonna 2004 poliisi teki 16 000 sellaista kotihälytyskäyntiä, joiden syyksi tilastoitiin perheväkivalta. Nykyisin yhä useammin myös nainen voi olla väkivallan tekijä, ei yksistään uhri.

<http://www.oikeusasiamies.fi/dman/Document.phx/eoa/suomi/erilliskertomukset/perhevakivalta-fi?cmd=download#search=%22perhev%C3%A4kivalta%22>

Sosiaali- ja terveysministeriön kansalliseen lähisuhteessa ja perheessä tapahtuvan väkivallan ehkäisyohjelman tavoitteena on, että jokaisessa kunnassa on ohjelman päätyttyä toimintamalli lähisuhdeväkivaltaan puuttumiseksi. Tämä käsikirja on Ylä-Pirkanmaan kuntien yhteinen ja se on toteutettu osana Ylä-Pirkanmaan lastensuojelun kehittämishanketta.

Käsikirjan tarkoituksena on auttaa perheitä kohtaavia työntekijöitä tunnistamaan lähisuhdeväkivallan merkkejä, puuttumaan lähisuhdeväkivaltaa, antamaan tietoa selvittämis- ja hoitomallista ja ohjaamaan asiakkaita oikeiden palveluiden piiriin.

Lisätietoa eri toimijoiden (sosiaalitoimi, päivähoito, terveydenhuolto, koulu, poliisi ja ev.lut kirkko) lastensuojeluilmoituksen tekemisestä ja salassapidosta löytyy teoksesta: **Lapsi, perheväkivalta ja viranomaisten vastuu: oikeusasiamiehen erilliskertomus eduskunnalle 2006** myös sähköisenä

<http://www.oikeusasiamies.fi/dman/Document.phx/eoa/suomi/erilliskertomukset/perhevakivalta-fi?cmd=download#search=%22perhev%C3%A4kivalta%22>

2. MITÄ ON PARI- JA LÄHISUHDEVÄKIVALTA?

Väkivallan käyttäminen on aina rikos ja siitä vastuu kantaa aina sen tekijä. Sitä esiintyy kaikissa yhteiskuntaluokissa ja kulttuureissa ja sen kohteena voi olla kuka tahansa. Tekijä voi olla puoliso, ex-puoliso, lapsi, vanhempi, muu perheenjäsen, sukulainen tai muu tuttava (Edwalds: Kenelle lyönnit kuuluvat? Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:7).

Pari- ja lähisuhdeväkivalta voi olla fyysistä, henkistä, hengellistä, seksuaalista, omaisuuteen kohdistuvaa tai taloudellista väkivaltaa tai sillä uhkaamista. Sen tarkoituksena on pelotteleminen, alistaminen, nöyryyttäminen ja vahingoittaminen. Väkivalta on vallan väärin käyttämistä ja sen avulla väkivallan käyttäjä kontrolloi toista ihmistä. Myös laiminlyönti ja kaltoinkohtelu on väkivaltaa (Edwalds: Kenelle lyönnit kuuluvat? Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:7).

Pari- ja lähisuhdeväkivalta on usein jatkuvaa ja pahenevaa ja siihen liittyy paljon häpeää, salailua ja vaikenemista. Se on pääosin yleisen syytteen alainen rikos. Poliisin tietoon tulee vain 10 prosenttia vakavimmasta väkivallasta (Edwalds: Kenelle lyönnit kuuluvat? Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:7).

3. LAPSET PERHEVÄKIVALLAN KOHTEENA

3.1. *Fyysisen pahoinpitelyn merkkejä*

- ◆ Aivovauriot, jotka usein aiheutuvat toistuvasta, väkivaltaisesta ravistelusta, jolloin pää heilahtelee puolelta toiselle, Shaken baby –syndrome, (vauvat).
- ◆ Mustelmat (kasvojen pehmysosissa, huulissa, silmien ympärillä, käsivarsissa, selän yläosassa, rintakehässä tai kyljissä, takamuksessa, sukuelimissä ja reisien sisäpinnalla). Alle yhdeksän kuukauden ikäisten vauvojen mustelmien tulisi aina herättää epäilyksiä.
- ◆ Polttojäljet (usein savukkeiden jättämät haavat) ja puremat.
- ◆ Luustovammat (raajojen murtumat) ja sisäelinten vammat.
- ◆ Toistuvat vammat, jotka eivät aina vastaa vanhempien antamaa kuvausta tapahtumasta.
- ◆ Hoitamaton ulkonäkö, lapsen paino ja pituus eivät lisäänty normaalin käyrän mukaisesti.
- ◆ Jatkuvat vatsakivut, päänsärky, hiljaisuus, alakuloisuus ja ylipäätään muuttunut käytös.
- ◆ Trauman jälkeiset stressihäiriöt (psykkinen suojaautuminen, takautumat, painajaiset, ylivirittyneisyys vaaraan, levottomuus, ahdistuneisuus, aggressiot, syömis- ja nukkumishäiriöt, vuoteenkastelu, toivottomuus ja keskittymisvaikeudet)

(Perheväkivaltaan puuttuminen: Toimintamalli, Mustasaaren kunta)

3.2. *Passiivisen fyysisen väkivallan (laiminlyömis) merkkejä*

- ◆ Lapsi ja hänen vaatteensa ovat likaisia ja haisevat
- ◆ Lapsella on päällään liikaa tai liian vähän vaatteita
- ◆ Laajalle levinnyt vaippaihottuma
- ◆ Huono hammashygienia
- ◆ Liian vähän ruokaa ja yksipuolinen ja epäsäännöllinen ravinnonsaanti
- ◆ Tyydyttämätön unen tarve ja epäsäännöllinen unirytm
- ◆ Lapsi jätetään ilman valvontaa tai yksin
- ◆ Ei kyetä hakemaan lääketieteellistä apua
- ◆ Lapsen hoidon yleinen epäjohtomukaisuus, epäsäännöllinen elämänrytmi ja kyvyttömyys ymmärtää lapsen tarpeita.

(Perheväkivaltaan puuttuminen: Toimintamalli, Mustasaaren kunta)

1.1. *Henkisen väkivallan merkkejä*

- ◆ Laiminlyöminen
- ◆ Psykosomaattiset oireet
- ◆ Vaikea ahdistuneisuus, levottomuus ja pelot
- ◆ Ihmissuhdeongelmat (lapsen on vaikea olla tekemissä muiden aikuisten ja lasten kanssa)
- ◆ Liiallinen mukautuminen (lapsi yrittää salata oman tilanteensa ja pyrkii vastamaan aikuisten odotuksiin)
- ◆ Keskittymis- ja oppimisvaikeudet
- ◆ Huono itsetunto ja luottamuksen puute
- ◆ Käytösongelmat, esim. tuhoisa käyttäytyminen (lapsi rikkoo tavaroita ja pilaa leikkejä). Lapsen aggressiot purkautuvat helposti

(Perheväkivaltaan puuttuminen: Toimintamalli, Mustasaaren kunta)

3.3. Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tunnusmerkkejä

- ◆ Lapsen kertoma
 - ◆ Moni lapsi testaa ympäristöään antamalla asiasta vihjeitä (esim. puhumalla hyväksikäytöstä unena), lapsi testaa näin ympäristöään ja kokeilee, kehen hän voi luottaa ja keneltä voisi saada apua.
 - ◆ Lapsi voi paljastaa tapahtuneen varovaisesti etukäteen varoittamatta.
 - ◆ Lapsi voi puhua hyväksikäytöstä peitellysti. Lapsi esim. kertoo mielikuvitusolennoista, jotka tulevat yöllä pelottelemaan tai paljastaa salaisuutensa kertomalla kuinka jollekin toiselle lapselle on tehty tuhmia asioita.
 - ◆ On myös tavallista, että viesti on kaksijakoinen ("mähän vaan pelleilin"). Lapsi haluaa tilanteen paljastuvan, mutta pelkää seurauksia.
- ◆ Piirroksset
 - ◆ Esim. runsas sukupuolielinten piirtäminen
- ◆ Käytös
 - ◆ Lapsi voi käyttäytyä ylikorostuneen seksuaalisesti. Lapsi voi tarrautua muihin, painautua lähelle ja esittää tunkeilevia kysymyksiä (puhuu seksistä koko ajan). Lapsi masturboi taukoamatta ja pakonomaisesti.
 - ◆ Lapsen käyttäytyminen aikuista kohtaan saattaa myös olla korostuneen seksualisoitunutta. Hän voi käyttäytyä viettelevästi, olla aggressiivinen ja seksuaalisesti provosoiva.
 - ◆ Lapsi voi myös provosoida toisia lapsia rajoittamattomalla seksuaalisuudellaan (lähentelee toisia lapsia vasten näiden tahtoa)
- ◆ Seksuaaliset ja aggressiiviset leikit
 - ◆ Lapsi voi kerrata hyväksikäyttötilanteita leikkiessään nukeilla tai pehmoeläimillä (esim. lapsi asettuu nukan päälle tai alle ja matkii yhdyntää). Lapsi voi myös käyttäytyä aggressiivisesti nukkea kohtaan. Tärkeätä on huomata, osoittaako lapsi leikeissään ikäänsä nähden sopimatonta seksuaalista käyttäytymistä.
- ◆ Aggressiivisuuden merkkejä
 - ◆ Lapset voivat osoittaa aiheetonta aggressiivisuutta aikuisia ja muita lapsia kohtaan. Lapsi voi heitellä tavaroita, tönäistä toista, lyödä, potkia, itkeä ja kiljua. Jos taas toiset lapset kiusaavat, lapsi voi kätkeytyä kokoon passiivisesti eikä kykene puolustamaan itseään.
- ◆ Itsetuhoinen käyttäytyminen
 - ◆ Lapsi voi purra itseään, pistää teräviä esineitä alapäähän, kiskoa hiuksia, polttaa itseään, tehdä itselleen pahaa muulla tavoin ja ilmaista haluavansa kuolla.
- ◆ Lapsi kiusaa eläimiä
- ◆ Kieltäytyminen ja pelko
 - ◆ Erittäin hälyttävä oire lapsen vaikeuksista on, jos lapsi joutuu paniikinomaisen kauhun valtaan esim. vaippaa vaihdettaessa, syötäessä, pukeuduttaessa ja peseydyttäessä tai päiväkodista haettaessa.
- ◆ Lapsen kehityksen taantuminen
 - ◆ Lapsi voi esim. takertua hoitajaan, alkaa puhua vauvankieltä, alkaa kastella, sotkea ruoalla, kuolata, itkeä ilman syytä, muuttua pelokkaaksi ja ahdistuneeksi ja alkaa pelätä pimeää.

- ◆ Psykosomaattiset vaivat
 - ◆ Hyväksikäytön kohteeksi joutuneilla lapsilla on usein vatsakipuja, päänsärkyä, epämääräisiä kipuja, unihäiriöitä ja ruokaan liittyviä ongelmia.
- ◆ Motoriikan muutokset ja fyysiset vammat
 - ◆ Lapsi saattaa saada kasvoihin ticsejä (kasvolihakset nykivät tahdosta riippumatta), lapsen katse muuttuu tuijottavaksi tai hän saattaa käännellä päätänsä ja pyöritellä silmiään niin, että silmämunat muljahtelevat tai työntää kieltään esiin. Äänessä voi myös esiintyä muutoksia.
 - ◆ Ole erityisen tarkkaavainen, jos huomaat seuraavia fyysisiä merkkejä: haa-voja, mustelmia, ruhjeita, tytöillä vuotoa, pojilla peniksen punoitusta, suurentunut emättimen suuaukko, repeämiä peräaukon ympärillä, raapimisjälkiä, virtsatietulehduksia tai kun lapsi valittaa kipua suussa.
- ◆ Traumaattinen stressi ja puolustusreaktiot
 - ◆ Pahoista traumaista kärsivät näkevät usein jatkuvia painajaisia.
 - ◆ Hyväksikäytetyt lapset saattavat leikkiä kuollutta tai nukkuvaa, jopa kesken leikin.
 - ◆ Lapsi kokee äkkinäisen takautuman, jonka laukaisee esim. toisen ihmisen tuleminen liian lähelle tai jonkin hajun tunnistaminen.
 - ◆ Lapsi voi kehittää erilaisia selviytymismekanismeja ja käyttäytyä tavalla, jota muut eivät aina ymmärrä tai osaa tulkita.

(Perheväkivaltaan puuttuminen: Toimintamalli, Mustasaaren kunta)

4. AIKUINEN VÄKIVALLAN KOHTEENA

4.1. Aikuiseen kohdistuva väkivalta voi olla

- ◆ fyysistä (esim. tukistaminen, nyrkin iskut, potkiminen, kuristaminen, erilaisten aseiden käyttö ja henkirikos)
- ◆ seksuaalista (esim. kaikenlainen seksuaalinen koskettelu, jota uhri ei halua, seksiin pakottaminen, raiskaus)
- ◆ henkistä (esim. sanallinen väkivalta, mykkäkoulu, huutaminen, nimittely, uhkaaminen, pelottelu, häirintä seuraileminen, eristäminen)
- ◆ taloudellista (esim. estetään toista saamasta työtä tai pitämästä työpaikkaa, pidetään rahattomana, käyttää toista epäeettisesti ja laittomasti hyväksi taloudellisesti)

(Perheväkivaltaan puuttuminen: Toimintamalli, Mustasaaren kunta)

4.2. Väkivalta aiheuttaa usein seuraavia reaktioita

- ◆ fyysisiä (vatsavaivoja, unettomuutta, ruokahaluttomuutta, hikoilua, pulssin nousua, rintakipuja, huimausta, pääkipua, selkä- tai niskakipuja, uupumusta)
- ◆ tunneperäisiä (surua, syyllisyyttä, häpeää, pelkotiloja, raivoa, painajaisia, tunteiden ailahtelua, kontrollinmenetystä, eristäytymisen tunnetta, pelkoa väkivallan jatkumisesta, kielellistä mykistymistä, avuttomuuden tai toivottomuuden tunnetta)
- ◆ parisuhteeseen liittyviä (luottamuksen menetystä, muutoksia seksuaalisessa aktiivisuudessa, aiheetonta yleistämistä, kriittisiä tunteita muita kohtaan, vieraantumista perheestä ja ystävistä, yksinäisyyden tunnetta)
- ◆ henkisiä (muistihäiriöitä, sekavuutta, ajantajun hämärtymistä, keskittymisvaikeuksia, päätöksenteon vaikeutumista, itsemurha-ajatuksia, takautumia)
- ◆ käytökseen liittyviä (päihteiden väärinkäyttöä, ärtyneisyyttä, ihmisiin tarrautumista, voimakkaita reaktioita ympäristön pieniin muutoksiin, kyvyttömyyttä suoriutua aikaisemmin helposti sujuneista asioista)

(Perheväkivaltaan puuttuminen: Toimintamalli, Mustasaaren kunta)

5. MITÄ VOIN TEHDÄ ITSE?

1.2. Lapsen auttaminen

Lapsen kaltoinkohtelun epäily voi herätä joko lapsen kertomuksesta tai läheisten aikuisten huolenä hänen oireistaan tai muusta hyvinvoinnistaan.

Kun huoli lapsen kaltoinkohtelusta herää:

- ◆ suhtaudu vakavasti lapsen kertomukseen, mutta arvioi myös tietojen luotettavuus
- ◆ pysy rauhallisena
- ◆ kirjaa havainnot tarkasti ylös
- ◆ kirjaa, mitä lapsi on kertonut ja mitä olet häneltä kysynyt
- ◆ keskustele huolestasi työntemisi ja lähiesimiehesi kanssa
- ◆ keskustele vanhempien kanssa: anna tietoa huolestuttavista oireista, ei epäilyistä
- ◆ konsultoi tarvittaessa yhteistyökumppaniasi
- ◆ tee lastensuojeluilmoitus ja kerro siitä vanhemmille

5.1. Uhrin auttaminen

Kun kohtaat lähisuhdeväkivaltaa kokeneen:

- ◆ keskustele uhrin kanssa rauhallisessa ympäristössä
- ◆ anna hänen kertoa rauhassa, älä hoputa
- ◆ tärkeää on saada sellaista tietoa, joka auttaa arvioimaan hänen turvallisuuttaan ja mahdollisia toimenpiteitä
- ◆ tee uhrin kanssa turvallisuusarviointi: kuinka suurella vaaralla hän ja lapset ovat
- ◆ kerro vaihtoehtoisista toimintatavoista ja mahdollisuuksista saada turvaa (mm. tilapäisen turvapaikan järjestäminen, taloudellinen tuki, lääkärissä käynti, rikosilmoitus)
- ◆ auta uhria ottamaan yhteyttä em. tahoihin

5.2. Tekijän auttaminen

- ◆ lähesty väkivallan tekijää jo vakavaltatilanteen akuutissa vaiheessa, hänen motivaationsa ottaa vastaan apua on silloin suurimmillaan
- ◆ jos tieto väkivallasta on tullut uhrin kautta, ota yhteyttä vasta kun siihen on saatu häneltä lupa
- ◆ keskustele tekijän kanssa ja selvitä tapahtumien kulku
- ◆ tee konkreettisia kysymyksiä, älä syyllistä
- ◆ ohjaa tekijä hoitoon

6. MITÄ LASTENSUOJELU TEKEE ?

1. Konsultaatio

- ◆ Sosiaalityöntekijät antavat konsultaatiota työntekijöille lasta koskevissa kysymyksissä. Työntekijä voi sosiaalityöntekijän kanssa pohtia esim. jatkotoimien tarvetta tai lastensuojeluilmoituksen tekemistä.

2. Lastensuojeluilmoituksen vastaanotto

- ◆ Lastensuojeluviranomaiset ottavat vastaan lastensuojeluilmoitukset. Suulliset ilmoitukset kirjataan ja tehdään tarpeen mukaan tarkentavia kysymyksiä.
- ◆ Ilmoitukseen ei kirjata omia tulkintoja. Selvitetään, onko muita viranomaisia jo mukana selvittämässä asiaa.

3. Lastensuojelun selvitys

- ◆ Lastensuojeluilmoituksen aiheellisuus on aina tarkistettava ja asiakkaaseen on otettava yhteyttä. Lapsen tilannetta selvittäessään sosiaalityöntekijöiden tulee tavata myös lasta.
- ◆ Vireilletulo johtaa alkuarvioinnin tekemiseen, jonka perusteella päätetään perheen kanssa neuvotellen mahdollisista lastensuojelullisista toimenpiteistä.
- ◆ Selvitysvaiheessa voidaan käyttää apuna myös moniammatillista työryhmää, jossa on perheen lisäksi mukana perheen kanssa työskenteleviä asiantuntijoita.

4. Tutkintapyynnön tekemisen arvioiminen ja muu tilannearvio

- ◆ Kun selvitystä tehnyt sosiaalityöntekijä epäilee lapsen pahoinpitelyä tai seksuaalista hyväksikäyttöä, kutsuu hän koolle moniammatillisen asiantuntijaryhmän. Ryhmä pohtii tutkintapyynnön tekoa, lapsen turvallisuutta sekä edunvalvontaa. Ryhmä voi pohtia myös tarvittavan kriisiavun ja tuen järjestämistä lapsella ja hänen vanhemmilleen.
- ◆ Sosiaalityöntekijä voi konsultoida poliisia asiaan liittyvissä kysymyksissä.

5. Edunvalvojan hakeminen

- ◆ Jos vanhempi tai muu huoltaja tulee pahoinpitely- tai hyväksikäyttö epäilyn vuoksi esteelliseksi, tai hän kieltäytyy viemästä lasta tarvittaviin tutkimuksiin, joudutaan lapselle määräämään edunvalvoja. Tämä saattaa olla tarpeen silloinkin, kun huoltajalla on läheinen suhde epäiltyyn.
- ◆ Edunvalvojan hakee sosiaalityöntekijä tai sosiaalilautakunta.

6. Tutkintapyynnön tekeminen poliisille

- ◆ Lastensuojelu tekee poliisille tutkintapyynnön, kun epäillään lapseen kohdistunutta seksuaalista hyväksikäyttöä tai pahoinpitelyä.
- ◆ Ilmoitus voidaan jättää tekemättä, jos jokin taho on jo tehnyt rikosilmoituksen.

7. Osallistuminen esitutkintaan

- ◆ Tarvittaessa lastensuojelu voi toimittaa tietoa poliisille selvityksen tueksi, mm. perheen elämäntavasta, verkostoista ja historiasta.

8. Lastensuojelullinen arvio lapsen tilanteesta

- ◆ Lastensuojelu arvioi lapsen tuen tarvetta ja turvallisuutta tutkimusten kestäessä ja niiden jälkeen
- ◆ sekä ryhtyy tarvittaviin lastensuojelutoimenpiteisiin.
- ◆ Mikäli esitutkintaa ei aloiteta, arvioidaan, onko lapsella muista syistä lastensuojelun tarvetta.
- ◆ Mikäli on ilmeistä, että mahdollinen hyväksikäyttö on tapahtunut perheen ulkopuolella ja vanhemmat huolehtivat lapsen hyvinvoinnista, ei ole tarvetta lastensuojelutoimenpiteisiin.

(Kädestä pitäen – turvaa lapselle, Tampereen kaupunki 6/2005)

7. MILLOIN JA MITEN TEHDÄ LASTENSUOJELUILMOITUS?

Työntekijöiden on syytä huolestua ja tehdä lastensuojeluilmoitus, kun

- ◆ lasta laiminlyödään, eikä hän saa ikätasonsa edellyttämää hoitoa
- ◆ lasta pahoinpidellään, käytetään seksuaalisesti hyväksi tai alistetaan henkisesti
- ◆ lapsi on turvaton, liikaa yksin tai myöhään ulkona
- ◆ lapsi käyttäytyy poikkeavasti: voimakkaan levottomasti, ahdistuneesti, masentuneesti tms.
- ◆ lapsi on itsetuhoinen, eikä välitä terveydestään
- ◆ lapsi tai nuori käyttää päihteitä
- ◆ lapsi varastelee tai käyttäytyy muuten rikollisesti
- ◆ ympäristössä joku aikuinen ahdistelee lasta

HUOM!

Lapselle väkivallan sivusta seuraaminen on yhtä vahingollista kuin itse väkivallan kohteeksi joutuminen. Vaikka lapset eivät olisi itse paikalla väkivaltatilanteissa, he usein kuulevat tai osaavat aavistaa tapahtuneen (<http://www.lyomatonlinja.fi/tietoa.htm>).

Lapset voivat joutua väkivallan välineeksi, kun vanhemmat uhkailevat toisiaan lapsen vahingoittamisella tai haukkuvat toisiaan tarkoituksellisesti lasten kuullen. Myös lasten tapaamisten väärinkäyttöä ja noudattamatta jättämistä voidaan pitää väkivaltana.

(<http://www.lyomatonlinja.fi/tietoa.htm>)

Lastensuojelulaissa säädetään ilmoitusvelvollisuudesta: Jos sosiaali- ja terveydenhuollon, koulutoimen, poliisitoimen, tai seurakunnan palveluksessa taikka luottamustoimessa oleva henkilö on virkaa tai tointa hoitaessaan saanut tietää ilmeisestä perhe- ja yksilökohtaisen lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta, hänen on ilmoitettava asiasta viipymättä sosiaalilautakunnalle. Myös muu kuin 1 mom. tarkoitettu henkilö voi tehdä tällaisen ilmoituksen (Lastensuojelulaki).

Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä puhelimitse tai kirjallisena sosiaalityöntekijälle. Lastensuojelun sosiaalityöntekijää voi myös konsultoida huolta herättäneestä tilanteesta ja keskustella siitä, kuinka tilanteessa olisi hyvä toimia (Kädestä pitäen – turvaa lapselle, Tampereen kaupunki 6/2005).

Lastensuojeluilmoituksesta tulee käydä ilmi seuraavat asiat:

- ◆ lapsen nimi ja osoite
- ◆ huoltajan nimi
- ◆ huolen aihe
 - ◆ milloin huoli on syntynyt ja mitä asiassa on jo tehty
- ◆ ilmoittajan nimen ja yhteystiedot

Asiakkaan tulee saada tietää ilmoituksen tehneen viranhaltijan nimi ja muun ilmoittajan nimi, mikäli ilmoittaja on antanut siihen luvan. Muu kuin ilmoitusvelvollinen viranomaisena voi tehdä lastensuojeluilmoituksen myös nimettömänä (Kädestä pitäen – turvaa lapselle, Tampereen kaupunki 6/2005).

Sosiaalityöntekijä selvittää aina lapsen tilanteen lastensuojeluilmoituksen perusteella ja on asiakkaaseen yhteydessä (Kädestä pitäen – turvaa lapselle, Tampereen kaupunki 6/2005).

Lisätietoa eri toimijoiden (sosiaalitoimi, päivähoito, terveydenhuolto, koulu, poliisi ja ev.lut kirkko) lastensuojeluilmoituksen tekemisestä ja salassapidosta löytyy teoksesta: **Lapsi, perheväkivalta ja viranomaisten vastuu: oikeusasiamiehen erilliskertomus eduskunnalle 2006**

8. LÄHISUHDEVÄKIVALTAAN PUUTTUMISEN TOIMINTAMALLI

Asia	Mitä tehdään	Kuka tekee
Huoli lähisuhdeväkivallasta herää	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Kirjataan havainnot tarkasti ylös. ✚ Kirjataan mitä lapsi/aikuinen on sanonut ja mitä työntekijä on häneltä kysynyt. 	Työntekijä, jolle huoli herää
Jatkotoimien pohdinta	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Keskustellaan omassa työyksikössä ✚ Arvioidaan lastensuojeluilmoituksen tarve ✚ Pyydetään tarvittaessa konsultaatioapua yhteistyökumppaneilta 	Työntekijä Työtiimi Lähiesimies
Akuutti epäily seksuaalisesta hyväksikäytöstä tai pahoinpitelystä	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Akuutissa tilanteessa, jossa epäillään seksuaalisen hyväksikäytön tapahtuneen 7 vrk sisällä tai on ulkoisia merkkejä pahoinpitelystä, ohjataan asiakas terveyskeskus lääkäriille ✚ Jos hyväksikäyttö on tapahtunut 8 – 14 vrk sitten, tehdään 1-kiireellinen lähete Tays:iin ✚ Väkivallan uhrien / koko perheen turvaaminen 	Huolen havaitsija Terveystieteiden tutkimuskeskuksen työntekijä Huolen havaitsija Poliisi
Lastensuojeluilmoituksen tekeminen	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Jos on perusteltua syytä epäillä pahoinpitelyä, seksuaalista hyväksikäyttöä tai lapsen hoidon laiminlyöntiä, tehdään siitä lastensuojeluilmoitus välittömästi ✚ Lastensuojeluilmoitus tehdään pääsääntöisesti kirjallisesti, mutta tilanteen niin vaatiessa voidaan tehdä myös suullisesti omalla nimellä sosiaalityöntekijälle virka-aikana sosiaalitoimistoon ✚ Virka-ajan ulkopuolella ilmoitus hätäkeskuksen kautta ✚ Sovitaan jatkotoimista 	Huolen havaitsija
Lastensuojeluilmoituksen vastaanottaminen	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Kirjataan lastensuojeluilmoitus tai täytetään ilmoituslomake 	Sosiaalityöntekijä
Lastensuojelun selvitys	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Selvitetään lastensuojelutoimien tarpeellisuus ja arvioidaan tarvittavia jatkotoimia, kuten lapsen / perheen turvaamista, edunvalvojan tarvetta ja kriisihoidon järjestämistä ✚ Ennen esitutkinnan valmistumista ei tule aloittaa lapsen mahdollisesti tarvitsemaa psykoterapiaa, ei myöskään antaa suosituksia huollon määräämisestä kuin väliaikaisesti ✚ Jos kysymyksessä on perheen sisäinen hyväksikäytön epäily, selvitys lapsen asumisesta epäillyn kanssa ja suositus valvotuista tapaamisista saattaa olla paikallaan esitutkinnan ajaksi 	Sosiaalityöntekijä
Tutkintapyynnön tekeminen	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Pohditaan tutkintapyynnön tekoa. ✚ Tarvittaessa konsultoidaan poliisia ✚ Ilmoitetaan poliisille tietoon tulleet perustellut epäilyt seksuaalisesta hyväksikäytöstä tai sellaiset pahoinpitelyt, joissa on aiheutunut vammoja. 	Sosiaalityöntekijä Terveystieteiden tutkimuskeskuksen työntekijä

Edunvalvojan hakeminen	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Mikäli epäiltynä on lapsen vanhempi tai muu huoltaja, lapselle tulee määrätä oma edunvalvoja. 	Sosiaalityöntekijä
Lähestymiskielion hakeminen	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Lähestymiskieltoa voidaan hakea tilanteissa, joissa on olemassa vaara, että asiakkaan henkeä, rauhaa tai vapautta uhataan tai häntä muuten vakavasti häiritään ✚ Perheen sisäistä lähestymiskieltoa on myös mahdollista hakea ✚ Haetaan poliisilta tai käräjäoikeudelta ja hakemus käsitellään aina kiireellisenä 	Asiakas Edunvalvoja Sosiaalityöntekijä
Esitutkinta	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Käynnistetään esitutkinta, kun tehdyn ilmoituksen perusteella tai muutoin on syytä epäillä, että rikos on tapahtunut 	Poliisi
Seksuaalisen hyväksikäytön tutkimus	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Pyydetään tarvittaessa muilta viranomaisilta virkapuuta rikosasian selvittelyssä ✚ Lasten seksuaalisen hyväksikäytön epäilyjen selvitykset on keskitetty Tays:n Lastenpsykiatrian klinikalle ja lasten oikeuspsykiatrian työryhmälle. Työryhmä tekee haastattelut poliisin johdolla. 	Poliisi Tays:n lasten oikeuspsykiatrisen työryhmä
Viranomaisneuvottelu	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Tutkimuksen alussa Tays:n työryhmä kutsuu koolle viranomaisneuvottelun, joka kokoaa tarvittavat tiedot ja käy läpi tutkimuksen yhteydessä huomioitavat asiat. 	Tays:n lasten oik.psyk.työryhmä, Poliisi, Sosiaalityöntekijä
Pahoinpitelyepäilyn tutkimus	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Poliisi voi pyytää lausuntoa tai selvitystä terveydenhuollon viranomaisilta. ✚ Lasten pahoinpitelyepäilyn selvitykseen liittyvät tutkimukset tehdään keskitetysti Tays:n lastenklinikalla. ✚ Kuinka aikuisten kohdalla menee? 	Poliisi Tays:n lastenkliniikka
Syyteharkinta	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Esitutkinnan valmistuttua siirretään asia syyttäjälle syyteharkintaan, kun on syytä epäillä rikoksen tapahtuneen. ✚ Nostetaan syyte, kun esitutkinnassa kerätty näyttö siihen riittää. 	Poliisi Syyttäjä
Oikeudenkäynti	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Oikeudenkäynti käräjäoikeudessa ✚ Työntekijä voidaan kutsua tarvittaessa todistajaksi oikeudenkäyntiin 	Syyttäjä Käräjäoikeus Todistajat
Toimenpiteet rikosprosessin jälkeen	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Arvioi asianosaisten tilanteen ja tarvittavat tukitoimet ja varmistaa asianosaisten hoidon asiantuntijoiden suositukset huomioiden. 	Sosiaalityöntekijä Terveystieteiden asiantuntija
Tuen ja hoidon järjestäminen	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Niissäkin tapauksissa joissa esitutkintaa ei käynnistetä tai syytettä ei nosteta saattaa lapsella olla tarvetta hoitoon ja lastensuojeluun. ✚ Järjestetään kaikille asianosaisille riittävä tuki ja hoito 	Tukipalvelut Hoito- ja terapia- palvelut

(Mukaillen mallia. Kädestä pitäen – turvaa lapselle, Tampereen kaupunki 6/2005).

9. RIKOSPROSESSIN VAIHEET

1. Tutkintapyyntö

- ◆ Kirjataan asianosaisten tiedot, teonkuvaus, mahdolliset liitteet (lääkärintodistus) ja tieto tekijästä mikäli tiedetään kuka on.
- ◆ Voidaan täydentää jälkikäteen
- ◆ Voi tehdä kuka tahansa
- ◆ Ei tarvitse olla tiedossa epäillyn henkilöllisyyttä

2. Esitutkinta

Selvitetään rikos, sen teko-olosuhteet, sillä aiheutettu vahinko ja siitä saatu hyöty, ketkä ovat asianosaisia ja muut syytteestä päättämistä varten tarvittavat seikat

2.1. Kuulustelut

- ◆ Laaditaan yleensä kuulustelupöytäkirja

2.2. Virka-avun pyyntö asiantuntijalausunnon hankkimiseksi

2.3. Oikeuslääketieteelliset näytteet

- ◆ Akuuteissa tapauksissa suoritetaan päivystävän lääkärin toimesta tutkimukset oikeuslääketieteellisten näytteiden ottamiseksi

2.4. Pakkokeinot

2.5. Esitutkintapöytäkirja

- ◆ Laaditaan esitutkinnan päätyttyä sen aikana kertyneestä aineistosta
- ◆ Otetaan kuulustelupöytäkirjat ja selostukset tutkintatoimenpiteistä

2.6. Esitutkinta aineiston julkisuus

- ◆ Lähtökohtaisesti asianosaisilla on oikeus saada tietää mitä esitutkinnassa on käynyt ilmi niin pian kuin siitä ei voi aiheutua haitta rikoksen selvittämiseksi
- ◆ Aineisto voidaan erikseen salata poliisin toimesta, mutta asianosaisille nämä asiakirjat kuitenkin annetaan

2.7. Esitutkinnan lopettaminen

- ◆ Esitutkintapöytäkirja toimitetaan syyttäjälle syyteharkintaan tai tutkinnanjohtaja tekee lopettamispäätöksen, kun on käynyt ilmi ettei rikosta ole tapahtunut

3. Lasten oikeuspsykiatrinen tutkimus osana esitutkintaa

- ◆ Tutkimusprosessi käynnistyy poliisin tehdessä virka-apupyynnön asiantuntija-avusta rikosasian selvittelyssä
- ◆ Tutkimusta johtaa poliisi

4. Syyteharkinta

5. Oikeudenkäynti

5.1. Oikeudenkäynnin vaiheet

- ◆ Syyttäjän syyte ja muut vaatimukset
- ◆ Asianomistajan (uhrin) vaatimukset
- ◆ Vastajan eli epäillyn lyhyt kannanotto vaatimuksiin
- ◆ Syyttäjän avauspuheenvuoro (asian tarkempi esittely)
- ◆ Asianomistajan ja vastajan avauspuheenvuoro
- ◆ Näytön esittäminen (todistelu)
- ◆ Asianosaisten loppupuheenvuorot
- ◆ Keskustelu seuraamuksista

5.2. Vastajan/epäillyn velvollisuus

- ◆ Ei ole velvollisuutta pysyä totuudessa ja hänellä on oikeus kokonaan vaietakin

5.3. Asianomistajan/uhrin velvollisuus

- ◆ ns. negatiivinen totuusvelvollisuus, joka tarkoittaa sitä ettei asianosaisella ole velvollisuutta kertoa mitään eikä hänen myöskään tarvitse vastata esitettyihin kysymyksiin

6. Todistajana toimiminen oikeudessa

- ◆ Todistajalla on ns. positiivinen totuusvelvollisuus, joka tarkoittaa sitä, että hänen on vastattava esitettyihin kysymyksiin ja kerrottava oma-aloitteisesti ja totuudenmukaisesti kaikki, mitä hän tietää tutkittavasta asiasta
- ◆ Sosiaali- ja terveydenhuollon salassapitovelvollisuus väistyy asiakkaan antaessa suostumuksensa ja kun kyseessä on rikos, josta voi tulla vankeutta kuusi vuotta tai enemmän (esim. törkeä pahoinpitely tai törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö)

6.1. Asiantunteva todistaja

- ◆ Kertoo omista asiaan koskevista havainnoistaan
- ◆ Esim. lääkäriltä todistajana odotetaan huolellista tutkimusmenetelmien, sovellettujen kokemussääntöjen, niiden luotettavuuden ja mahdollisten virhelähteiden selvittämistä ja johtopäätösten esittämistä neutraalilla, puolueettomalla ja maallikolle ymmärrettävällä tavalla

6.2. Todistajan kuulustelu

7. Johtopäätökset

8. Avustajan käyttö oikeudessa

- ◆ Lähtökohtaisesti asianomistajalla on oikeus oikeudenkäyntiavustajaan
- ◆ Vaihtoehtoisesti voidaan asianomistajalle määrätä tukihenkilö, mikäli hän ei esitä oikeudessa vaatimuksia

(Kädestä pitäen – turvaa lapselle, Tampereen kaupunki 6/2005).

9. EDUNVALVONTA JA LÄHESTYMISKIELTO

9.1. Lapsen edunvalvonta

Lapseen kohdistuneessa rikoksessa lapsen puhevaltaa käyttää hänen huoltajansa, joka on useimmiten hänen vanhempansa, tai muu laillinen edustaja. Jos huoltaja on esteellinen edustamaan lasta, määrätään lapselle edunvalvojan sijainen. Edunvalvoja on aina määrättävä, jos on aihetta epäillä lapsen kohdistuneesta rikoksesta hänen huoltajaansa, huoltajan avopuolisoa, muuta huoltajalle läheistä henkilöä tai muuta henkilöä, jota huoltaja edustaa (Kädestä pitäen – turvaa lapselle, Tampereen kaupunki 6/2005).

Jos sosiaaliviranomaisella on aihetta epäillä, ettei lapsen huoltaja pysty puolueettomasti valvomaan lapsen etua, on sosiaalihuollon tehtävä edunvalvontahakemus käräjäoikeudelle tai ilmoitus edunvalvojasta maistraatille. Ilmoituksen voi tehdä vaitiolo- ja salassapidon estämättä maistraatille henkilöstä, joka on edunvalvonnan tarpeessa. Maistraatti selvittää edunvalvonnan tarpeen ja tekee hakemuksen käräjäoikeudelle. Hakemuksen käräjäoikeudelle voi tehdä myös sosiaalilautakunta (Kädestä pitäen – turvaa lapselle, Tampereen kaupunki 6/2005).

Edunvalvojana voi toimia esim. julkinen oikeusavustaja tai muu lakimies, joka tarvittaessa toimii myös lapsen oikeudellisena avustajana rikosprosessissa. Lisää tietoa edunvalvonnasta löytyy internetosoitteesta www.maistraatti.fi (Kädestä pitäen – turvaa lapselle, Tampereen kaupunki 6/2005).

9.2. Lähestymiskielto

Lähestymiskiellon edellytyksenä on henkeen, terveyteen, vapauteen tai rauhaan kohdistuvan rikoksen uhka (LähKL 1 ja 25 §). Tämä tarkoittaa pahoinpitely- tai henkirikoksia, seksuaalirikoksia, Rikoslain 25 luvun mukaisia vapauteen ja kotirauhaan kohdistuvia rikoksia. Edellytyksenä voi olla myös muun vakavan häirinnän uhka. Perheen sisäistä lähestymiskieltoa voidaan hakea yhdessä asuvista henkilöistä toiselle, mikäli on aihetta epäillä henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvaa rikosta. Edellytyksenä olevasta uhasta pitää olla näyttöä tasolla ”perusteltua aihetta olettaa” (Kädestä pitäen – turvaa lapselle, Tampereen kaupunki 6/2005, s.59 - 60).

Lähestymiskieltoon määrätty henkilö ei saa tavata suojattua henkilöä, ottaa yhteyttä eikä seurata tai tarkkailla tätä (LähKL 3,1 §). Kielto voi sisältää myös määräyksiä sähköpostin ja puhelimen käytöstä. laajennetussa lähestymiskiellossa mukaan tulee myös määräys siitä, ettei kieltoon määrätty saa oleskella suojatun vakituisen asunnon, työpaikan loma-asunnon tai muun niihin rinnastettavan oleskelupaikan läheisyydessä (LähKL 3,2 §). Lähestymiskiellon pituus on kerrallaan yksi vuosi, mutta sitä voidaan pidentää vielä kahdella vuodella (Kädestä pitäen – turvaa lapselle, Tampereen kaupunki 6/2005, s.60).

Perheen sisäinen lähestymiskielto tarkoittaa sitä, että kieltoon määrätyn on poistuttava yhteisestä vakituisesta asunnosta eikä hän voi sinne kiellon aikana palata. Kiellon pituus on kerrallaan kolme kuukautta (Kädestä pitäen – turvaa lapselle, Tampereen kaupunki 6/2005, s.60).

Kiireellisissä tapauksissa tuomioistuimien tai pidättämiseen oikeutettu virkamies voi määrätä henkilön väliaikaiseen lähestymiskieltoon kolmeksi vuorokaudeksi, jonka kuluessa kielto on saatettava tuomioistuimen päätettäväksi. Tuomioistuimen on tehtävä päätös viikon kuluessa väliaikaisen lähestymiskiellon määrittämisestä (Kädestä pitäen – turvaa lapselle, Tampereen kaupunki 6/2005, s.60).

Lähestymiskiellosta päättää tuomioistuin ja sitä voi pyytää uhattu henkilö, syyttäjä-, poliisi- tai sosiaaliviranomainen. Perusteena olevaa uhkaa voidaan perustella esim. lääkärintodistuksilla, rikosilmoituksilla, tekstiviesteillä, nauhoituksilla jne. (Kädestä pitäen – turvaa lapselle, Tampereen kaupunki 6/2005, s.60).

Lähestymiskiellon rikkomisesta voidaan tuomita sakkoa tai vankeutta enintään yhdeksi vuodeksi (RL 16:9). Lähestymiskiellon määrittäminen antaa poliisille toimivaltuuksia pakkokeinojen käyttämiseen mahdollisissa rikkomistapauksissa (paikalta poistaminen, pidättäminen) (Kädestä pitäen – turvaa lapselle, Tampereen kaupunki 6/2005, s.61).

Lähestymiskielto ei koske asialliseen perusteeseen liittyviä ja ilmeisen tarpeellisia yhteydenottoja (LähKL 3,3 §). Perheen sisäisessä lähestymiskiellossa lapsen ollessa kiellolla suojattu ohittaa lähestymiskielto tapaamisoikeudesta annetun päätöksen. Lähestymiskieltoon määrättylä ei siis ole oikeutta tavata lasta kiellon ollessa voimassa. Pelkästään lapsen äidille haettu lähestymiskielto ei vaikuta tapaamisoikeuden sisältöön (Kädestä pitäen – turvaa lapselle, Tampereen kaupunki 6/2005, s.61).

Lisätietoja lähestymiskiellosta osoitteesta www.om.fi/esitteet/18709.htm ja www.poliisi.fi hakusanalla rikokset.

10. MISTÄ TUKEA JA HOITOA VOI SAADA?

10.1. Lastensuojelulliset tukitoimet

- ◆ Juupajoen sosiaalitoimisto, Koskitie 50, 35500 KORKEAKOSKI
 - ◆ Sosiaalityöntekijä puh. 03 – 3775122
 - ◆ Virka-aikana klo: 9.00 -15.00 kunnan vaihde 03 – 3775100

10.2. Terveysthuolto

- ◆ Juupajoen terveyskeskus, Koskitie 50, 35500 KORKEAKOSKI
 - ◆ Virka-aikana klo: 8.00 -16.00 puh. 03 – 3358293
 - ◆ Iltaisin, öisin ja viikonloppuisin päivystys Mäntän sairaalassa, Sairaalantie 168,35800 MÄNTTÄ
 - ◆ Päivystyspuhelinnumero on puh. 03 - 3116 8210 Potilaita pyydetään soittamaan etukäteen.
 - ◆ Neuvola puh. 03 – 3358292 tai 03 - 3358278

10.3. Mielenterveystoimisto

- ◆ Oriveden mielenterveystoimisto, Keskustie 42, 35300 ORIVESI
 - ◆ Ajanvaraus ma – pe klo: 12.30 – 13.00
 - ◆ Lähette suotava

10.4. Kasvatus- ja perheneuvola

- ◆ Kasvatus- ja perheneuvola, Keskustie 26 (3.kerros), 35300 ORIVESI
 - ◆ Soittoaika ma klo: 9.00 – 10.00 ja ke 9.00 – 11.00
 - ◆ Sosiaalityöntekijä puh. 03 - 3353 291
 - ◆ Psykologi puh. 03 - 3353 290 tai 03 - 3353 280
 - ◆ Kanslisti puh. 03 - 3353 288

10.5 Tays

- ◆ Lastenpsykiatrian poliklinikka
 - ◆ Lastenpsykiatrian poliklinikka tarjoaa erikoissairaanhoidon lastenpsykiatrian avo-hoitopalveluina mm. kriisihoitoa, tutkimuksia, lapsen ja perheen hoitoa, ryhmähoitoa, lastenpsykiatrista kuntoutusta, konsultaatiota, työnohjausta ja asiantuntija-apua. Kohderyhmä on 0-14-vuotiaat lapset ja heidän verkostonsa.
 - ◆ <http://www.tays.fi/tays/sairaanhoito/lastenpsykiatria/poliklinikka.htm>
- ◆ Nuorisopsykiatrian klinikka
 - ◆ Nuorisopsykiatrian klinikka tarjoaa apua nuorille mm. traumaattisessa kriisissä. Nuorisopsykiatrian klinikan asiakkaat ovat pääosin 14 – 20-vuotiaita, mutta ikärajoja pyritään valtakunnallisesti yhtenäistämään ja tarjoamaan palveluita 13- 22-vuotiaille. Nuorisopsykiatrian osastoilla kuitenkin hoidetaan vain alle 18-vuotiaita nuoria.
 - ◆ <http://www.tays.fi/tays/sairaanhoito/nuorisopsykiatria/index.htm>

10.5. Ensi- ja turvakoti

- ◆ Tampereen ensi- ja turvakoti ry, Mutkakatu 38 b-c, 33500 Tampere
 - ◆ ympärivuorokautinen päivystys puh. 03 - 3143 4840
 - ◆ sähköposti: ensiturvakoti@ensiturvary-tre.net

10.6 Seurakunnat

- ◆ Juupajoen seurakunta, Diakoniatoimisto, Koskitie 62, 35500 KORKEAKOSKI
 - ◆ Avoimma ma- pe klo:9.00 -10.00
 - ◆ Puh. 03 - 3358825

10.7 Valtakunnallisia palveluja

- ◆ Nettiturvakoti
 - ◆ Nettiturvakoti tarjoaa oman palvelualueensa väkivallan kaikille osapuolille (lapsille, tekijälle ja kohteelle). Sisältönä on mm. selviytymiskeinoja, tietoa, testejä, keskustelua ja neuvontaa.
 - ◆ www.turvakoti.net
- ◆ Valtakunnallinen Naisten Linja Suomessa:
 - ◆ Puhelu on maksuton ja luottamuksellinen (voi myös puhua nimettömänä)
 - ◆ Neuvontaa ja tukea ma-pe klo 16-20, puh. 0800 02400
- ◆ Raiskauskriisikeskus Tukinainen
 - ◆ Maksutonta asiantuntija-apua naisille, jotka ovat joutuneet seksuaaliset hyväksikäytön ja väkivallan kohteeksi
 - ◆ puh. 0800 97899, ma-to klo 9-17, pe-su klo 17-24
- ◆ Lyömätön linja Tampereella
 - ◆ puh. 03-3141 8514, 03-3141 8532, ma-pe klo 9-15
 - ◆ yksilöajanvaraus

- ◆ Miessakit ry
 - ◆ puh. 09-6126620
 - ◆ www.miessakit.fi, miessakit@miessakit.fi
- ◆ Rikosuhripäivystys
 - ◆ rikoksen uhriksi joutuneelle
 - ◆ puh. 0203-16116
- ◆ Kriisipuhelin
 - ◆ valtakunnallinen palvelu, puh. 0203 445 566, ma 9-22, ti-pe 9-06, la 15-06, su 15-22
 - ◆ verkkokriisikeskus: www.tukinet.net
- ◆ Palveleva puhelin
 - ◆ tarjoaa keskusteluapua kaikissa elämän ongelmatilanteissa
 - ◆ puh. 10071, päivittäin klo 17-24, pe-la klo 17-05, myös juhlapyhinä
 - ◆ kts. myös palveleva netti, vastaus viiden päivän sisällä
- ◆ Lasten ja nuorten puhelin
 - ◆ puh. 0800-120 400, ma-pe klo 14-20, la-su 17-20
 - ◆ kts. myös lasten ja nuorten netti, vastaus kahden viikon sisällä

AIHEESEEN LIITTYVÄÄ KIRJALLISUUTTA JA TUTKIMUKSIA

- ◆ Dobash, Dobash, Kavanagh, Lewis 1999. Changing violent men, Sage Publications
- ◆ Hautamäki Jari 1997. Toinen painos 1999. Perheväkivalta käännekohta miehen elämässä.
- ◆ Dufva, Virpi. 2001. Mikä lapsella hätänä? Perheväkivalta koulun henkilöstön näkökulmasta. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisuja 25. Ensi- ja turvakotien liitto.
- ◆ Elämää ilman pelkoa. 2002. Keinoja kouluille puuttua pari- ja lähisuhdeväkivaltaan. Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyprojekti 1998 – 2002. Stakes.
- ◆ Eriksson E & Arnkil T.E. 2005. Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. Stakes
- ◆ Ewalds Helena (toim.). 2005. Kenelle lyönnit kuuluvat? Kuntaopas pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytyöhön. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen oppaia 2005:7.
- ◆ Flinck A & Iivari J. 2004. Lähisuhdeväkivalta sovittelussa. Tutkimus- ja kehittämishankkeen realistinen arviointi. Finnsoc arviointiraportteja 5 / 2004. Stakes
- ◆ Hirvelä Päivi. 1997. Lapsi rikosprosessissa. Erityisesti inestien todistamisen ongelmat. WSLT
- ◆ Holmberg Tiina 2000. Lapset ja perheväkivalta.
- ◆ Huhtalo - Kuhanen - Pyykkö 2003. Kotona turvassa.
- ◆ Husso M. 2002. Parisuhdeväkivalta. Lyötyjen aika ja tila. Vastapaino
- ◆ Husso Marita 2003. Parisuhdeväkivalta.
- ◆ Hyvin tehty! Opas lapsille, kuinka toimia yllättävissä tilanteissa. Kissanmaan koulu, 1-6 – luokat. www.info.tampere.fi/a/kissanmaa/
- ◆ Jokinen Arto (Toim.) 1999. Mies ja muutos.
- ◆ Jokinen Arto 2000. Panssaroitu maskuliinisuus.
- ◆ Kainulainen Heini, 2006. PERHE- ja lähisuhdeväkivalta : auttamisen käytäntöjä. Ensi- ja turvakotien liitto.
- ◆ Kaukonen (Toim.) Raijas, Silver, Valkama. Seksuaalinen väkivalta ja hyväksikäyttö
- ◆ Kjällman (Toim.) Rikoksella loukattu.
- ◆ Kädestä pitäen – Turvaa lapselle. Käsikirja kaltoin kohdellun lapsen kanssa työskenteleville. Tampereen kaupungin sosiaali- ja terveystoimen julkaisuja 6 / 2005. <http://www.tampere.fi/sosiaalipalvelut/materiaalipankki> ja kohdasta Lastensuojelu.
- ◆ Laiho Saara 2000. Urhea pikku nalle.
- ◆ Laukkanen Mari-Elina (toim.). 2002. Lyönnistä puheeksi. Väkivaltaa ehkäisevä opetuskokeilu Pirkanmaalla. Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyprojekti 1998 – 2002. Stakes
- ◆ Oranen Mikko (toim.). 2001. Perheväkivallan varjossa. Raportti lapsikeskeisen työn kehittämisestä. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisuja 30.

- ◆ Paavilainen E. & Pösö T. (toim.). Lapset, perhe ja väkivaltatyö. WSOY
- ◆ Paavilainen Eija. 1998. Lapsen kaltoinkohtelu perheessä. Perheen toiminta ja yhteistyö perhettä hoitavan terveydenhoitajan kanssa. Tampereen yliopisto.
- ◆ Parkkari J, Soikkeli M & Siira M. 2001. Julkisuus ja salassapito moniammatillisessa työssä. Stakes
- ◆ Perttu Sirkka 1999. Opas ammattihenkilöstölle.
- ◆ Perttu Sirkka, Lehtonen Anja 1999. Naisiin kohdistuva väkivalta
- ◆ Perttu Sirkka. ym. 1999. Päänavaus selviytymiseen.
- ◆ Rautava Marie ja Perttu Sirkka (toim.) 2001. Tavoitteena uhrin turvallisuus
- ◆ Rautava Marie ja Perttu Sirkka (toim.) 2002. Naisiin kohdistuva pari- ja lähisuhdeväkivalta
- ◆ Reijomaa Lasse 1994. Aikapommista aikamieheksi
- ◆ Sariola Heikki (toim.). 2001. Kekseliäs kasvatus. Esite, jossa vihjeitä väkivallan välttämiseksi arkisessa elämässä. Lastensuojelun keskusliitto.
- ◆ Taskinen S. (toim.). 2003. Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja pahoinpitelyn selvittäminen. Asiantuntijaryhmän suositukset sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstölle. Oppaita 55. Stakes
- ◆ Törrönen Maritta (toim.). 1994. Lapsen etu ja viidakon laki. Lastensuojelun keskusliitto.

Tutkimuksia

- ◆ Etelä-Suomen lääninhallitus 1998. Usko, toivo, apu
- ◆ Nyqvist Leo 2001. Väkivaltainen parisuhde, asiakkuus ja muutos
- ◆ Perttu Sirkka 1998. Perhe- ja lähisuhdeväkivalta sosiaali- ja terveydenhuollossa.
- ◆ Stakes, Maija Ropponen 1999. Lähestymiskielto-opas
- ◆ Suomen ev.lut kirkko 2000. Naiset, miehet ja väkivalta.
- ◆ Suomen ev.lut kirkko 2004. Kirkot sanovat ei naisiin kohdistuvalle väkivallalle.
- ◆ Tasa-arvojulkaisuja 2000:3. Haarakangas, Ollus, Toikka. Väkivaltaa kokeneet maahanmuuttajanaiset –haaste turvakotipalveluille
- ◆ Tilastokeskus ja Tasa-arvoasianneuvottelukunta 2000. Heiskanen, Piispa. Väkivallan hinta.
- ◆ Tilastokeskus ja Tasa-arvoasianneuvottelukunta. Heiskanen, Piispa. Usko, toivo, hakkaus

LIITE: Lastensuojeluilmoitus - lomake